

R.U.R.

Karel Čapek

AUTOR - KAREL ČAPEK (1890-1938)

Národnost:	Český spisovatel, dramatik, novinář, překladatel, fotograf, cestovatel
Vzdělání:	Gymnázium v Hradci Králové, filozofická fakulta UK + doktorát, studia v Berlíně a Paříži
Kariéra:	Novinář v Národních listech, od 1921 v Lidových novinách. Dramaturg Vinohradského divadla
Osobní:	Manželka Olga Scheinpflugová. Zakladatel Pátečníků (setkání s TGM)
Smrt:	1938 – zápal plic. Rozhořčení nad Mnichovskou dohodou, odmítl emigraci
Zajímavost:	Slovo robot použil poprvé v R.U.R. – vymyslel ho jeho bratr Josef Čapek

Další díla:

- Dramata: Ze života hmyzu (s Josefem), Věc Makropulos, Bílá nemoc, Matka, Loupežník
- Romány: Válka s mloky, Krakatit, Továrna na absolutno
- Povídky: Povídky z jedné a druhé kapsy, Boží muka, Trapné povídky
- Cestopisy: Anglické listy, Italské listy, Výlet do Španěl
- Pro děti: Dášenka čili život štěněte, Devatero pohádek

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O DÍLE

Název:	R.U.R. = Rossum's Universal Robots (Rossumovi univerzální roboti)
Lit. druh:	Drama
Lit. žánr:	Sci-fi drama (utopické/antiutopické), tragédie
Téma:	Varování před zneužitím techniky, ztráta lidskosti, vzpoura umělých bytostí
Časoprostor:	Ostrov továrny na roboty, blíže neurčená budoucnost
Premiéra:	25. ledna 1921, Národní divadlo v Praze. Obrovský mezinárodní úspěch

KOMPOZICE A JAZYK

Kompozice:	Předehra + 3 dějství (akty). Chronologický postup
Vyprávěč:	Není (drama) – děj je podáván dialogy postav a scénickými poznámkami
Promluvy:	Přímá řeč (dialogy), monology, scénické poznámky (didaskalie)

- Spisovný jazyk – jasné, srozumitelné dialogy, publicistický styl
- Roboti = umělé bytosti z organické hmoty (ne kovoví stroje!), vyráběni chemicky
- Kontrast – lidé (emoce, city) vs. roboti (rozum, efektivita, bez duše)
- Gradace – od nadšení z robotů přes varování až k vyhlazení lidstva
- Symbolika – roboti = metafora zneužití technologie, ale i využití pracujících

TIP: Roboti v R.U.R. nejsou kovoví – jsou to umělé bytosti z organické hmoty, podobné lidem. Slovo „robot“ vymyslel Josef Čapek (od slova robota = nucená práce).

POSTAVY

Helena Gloryová	Přijíždí na ostrov hájit práva robotů (Liga humanity). Provdá se za Domina. Spálí Rossumovy spisy (recept na výrobu robotů) – chce roboty chránit, ale způsobí katastrofu.
Harry Domin	Ředitel továrny R.U.R. Věří, že roboti osvobodí lidi od práce. Idealistický, ale nevítá varování. Manžel Heleny.
Postava	Popis
Dr. Gall	Vedoucí výzkumu. Na Heleninu prosbu dá robotům city – to vede ke vzpourě
Ing. Fabry	Technický ředitel továrny. Praktik, optimista
Stavitel Alquist	Jediný přeživší člověk – roboti ho ušetří, protože pracuje rukama
Nána	Helenina služebná. Nedověruje robotům, zastupuje hlas prostého lidu
Radius	Robot, který se jako první vzbouří. Vůdce vzpoury robotů

DĚJ

Předehra	Helena Gloryová přijíždí na ostrov továrny R.U.R. jako zástupkyně Ligy humanity – chce hájit práva robotů. Domin jí vysvětlí historii: starý Rossum objevil umělou hmotu, jeho synovec z ní začal vyrábět roboty jako levnou pracovní sílu. Helena je okouzlena Dominem a provdá se za něj.
I. dějství	O 10 let později. Roboti jsou všude, lidé přestávají pracovat a rodit děti (roboti jsou levnější). Helena přesvědčí Dr. Galla, aby dal robotům city a duši. Přicházejí zprávy, že se roboti začínají bouřit po celém světě. Helena ze strachu spálí Rossumovy spisy – jediný recept na výrobu robotů.
II. dějství	Roboti obléhají ostrov. Lidé zjistí, že Helena zničila recept – nemůžou vyjednat mír výměnou za tajemství výroby. Roboti vtrhnou do továrny a zabijí všechny lidi kromě Alquista – toho ušetří, protože pracuje rukama (váží si manuální práce).
III. dějství	Alquist je poslední člověk na světě. Roboti po něm chtějí, aby objevil recept na výrobu nových robotů (stárnou a hynou). Alquist zjistí, že roboti Primus a Helena k sobě cítí lásku – jsou ochotni obětovat se jeden za druhého. Alquist v nich vidí nového Adama a Evu – život začíná znova.

HLAVNÍ MYŠLENKY

- Varování před zneužitím techniky – technika slouží člověku, ale může ho zničit
- Ztráta lidskosti – lidé přestanou pracovat, rodit děti, ztrácejí smysl života
- Vykořisťování – roboti jako metafora proletariátu, levné pracovní síly
- Láska a oběť jako záchrana – Primus a Helena (roboti s city) = nový začátek
- Odpovědnost tvůrce – kdo vytvoří něco mocného, musí nést následky
- Optimistický závěr – i po katastrofě život pokračuje, naděje v lidskost

LITERÁRNÍ KONTEXT

- Spisovatelé demokratického proudu (meziválečná česká literatura, 20.–30. léta)
- Čapek = předseda PEN klubu, Pátečníci, Lidové noviny, blízký TGM
- Pragmatismus, relativismus, demokratické hodnoty, varování před totalitou
- Průkopník sci-fi žánru v české i světové literatuře

Autor	Dílo	Kontext
Josef Čapek	Ze života hmyzu (s Karlem)	Bratr, malíř
Eduard Bass	Cirkus Humberto	Lidové noviny
K. Poláček	Bylo nás pět	Lidové noviny
F. Langer	Periferie	Dramatik

RYCHLÝ PŘEHLED

?	Odpověď
Autor	Karel Čapek (1890–1938), český dramatik a spisovatel
Žánr	Sci-fi drama (utopie/antiutopie), tragédie
Směr	Spisovatelé demokratického proudu, meziválečná literatura
Druh	Drama
Forma	Předehra + 3 dějství, dialogy, scénické poznámky
Kde/kdy	Ostrov továrny na roboty, budoucnost
Téma	Zneužití techniky, vzpoura robotů, ztráta lidskosti
Postavy	Helena, Domin, Alquist, Dr. Gall, Radius, Primus
Klíčové	Robot = slovo vzniklé v této hře (Josef Čapek). Roboti z organické hmoty!
Jazyk	Dialogy, scénické poznámky, spisovný, jasný styl
Kontext	J. Čapek, Bass, Poláček, Langer (demokratický proud)